

Várnay Ernő – Papp Mónika

# Az Európai Unió joga



Complex

Wolters Kluwer csoport

# Tartalomjegyzék

---

---

Előszó .....	29
Rövidítések jegyzéke .....	31
<i>1. fejezet</i>	
Az európai integrációs szervezet fejlődése – elmélyülés és kibővülés .....	33
1. Bevezetés .....	35
2. A Közösségek létrejötte.....	36
2.1. Közvetlen előzmények .....	36
2.2. Az Európai Szén- és Acélközösség létrejötte.....	37
2.2.1. Az ESZAK céljai .....	38
2.2.2. Az ESZAK intézményrendszere.....	38
2.3. Az Európai Gazdasági Közösség és az Európai Atomenergia Közösség létrehozása.....	40
3. Egy kitérő: a KGST szervezeti-jogi viszonyai .....	43
3.1. Célkitűzések .....	43
3.2. A KGST feladatai.....	44
3.3. A KGST szervezeti felépítése .....	44
3.4. A KGST mint nemzetközi szervezet döntéseinek jogi formái .....	45
3.4.1. A KGST-határozat.....	45
3.4.2. A KGST-ajánlás .....	45
3.4.3. Az egyeztetett javaslat.....	46
3.4.4. A KGST-szervekben elért közvetlen megállapodások .....	46
3.5. Az érdekeltség elve.....	46
3.6. Az egyenlő képviselő elve .....	46
4. A Hatok Európájától a Tizenkettek Európáig.....	47
4.1. A Luxemburgi kompromisszum .....	47
4.2. A külpolitikai kooperáció létrejötte .....	49
4.3. Az első kibővülés.....	49

4.4. A déli kibővülés .....	50
5. Az Egységes Európai Okmánytól a keleti kibővülésekig.....	50
5.1. Az Egységes Európai Okmány .....	50
5.1.1. Intézményi változások.....	51
5.1.2. Tartalmi újítások.....	53
5.2. A Maastrichti Szerződés .....	53
5.2.1. A szerződés felépítése.....	54
5.2.2. Az uniós polgárság .....	55
5.2.3. Intézményi változások.....	56
5.2.4. Új közösségi kompetenciák.....	57
5.2.5. Az Unió II. pillére, a közös kül- és biztonságpolitika .....	57
5.2.6. Az Unió III. pillére, a belügyi és igazságügyi együttműködés .....	58
5.2.7. Az új tagok felvételének rendezése .....	59
5.3. Az Unió kibővülése a „maradék EFTA” államokkal – Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozása .....	59
5.4. Az Amszterdami Szerződés .....	60
5.4.2. Újítások az Uniós Szerződésben.....	61
5.4.2. A Közös Kül- és Biztonságpolitikát érintő megoldások .....	61
5.4.3. A III. pillért érintő változások.....	62
5.4.4. A megerősített együttműködés konstrukciói .....	62
5.4.5. Intézményi reformok .....	64
5.4.6. Új közösségi kompetenciák.....	64
5.5. A Nizzai Szerződés .....	64
5.5.1. Intézményi reformok .....	65
5.5.2. A megerősített együttműködés .....	66
5.6. A keleti kibővülések.....	66
6. Az Unió alkotmányosodása.....	67
6.1. Szerződéstervezet egy Európai Alkotmány létrehozásáról .....	68
6.1.1. Az Európai Konvent .....	69
6.1.2. Az Alkotmányos Szerződés tervezetébe foglalt fontosabb változások.....	70
6.1.2.1. Intézményi változások.....	70
6.1.2.2. Az Unió külügyminisztere .....	70
6.1.2.3. Az Európai Bíróság.....	71
6.1.2.4. Az Európai Unió Alapjogi Chartája .....	71
6.1.2.5. Az Unió pilléres szerkezetének megszüntetése, az Európai Közösséget létrehozó szerződés hatályon kívül helyezése.....	71
6.1.2.6. Az Unió szimbólumai.....	71
6.1.2.7. Az Unió és a tagállamok hatásköreinek elhatárolása.....	72
6.1.2.8. Az Unió jogának elsőbbsége a tagállamok jogával szemben.....	72

6.1.2.9. A másodlagos jogforrások új rendszere.....	73
6.2. A Lisszaboni (Reform) Szerződés .....	74
6.2.1. A Lisszaboni Szerződésig: az utolsó fél év történései.....	74
6.2.2. A Lisszaboni Szerződés legfontosabb újításai.....	76
7. Magyarország és az Európai Közösségek (Európai Unió) .....	77
7.1. Az „előtörténet” .....	77
7.2. A társulási megállapodás .....	77
7.2.1. A megállapodás tartalma .....	79
7.2.2. Jogközelítés a társulási megállapodásban.....	80
7.2.3. Együttműködés a társulási megállapodásban .....	81
7.2.4. A megállapodás intézményi kerete .....	81
7.3. A Koppenhágai Csúcs és kritériumai .....	81
7.3.1. A kritériumok .....	82
7.3.2. Magyarország csatlakozásának fontosabb lépései.....	82
7.4. Az előcsatlakozási partnerség.....	83
7.5. A Csatlakozási Szerződés .....	85
7.6. Az átmeneti eltérések (az úgynevezett derogációk).....	86
7.6.1. A személyek szabad mozgása.....	86
7.6.2. A szolgáltatás nyújtásának szabadsága.....	86
7.6.3. A tőke szabad mozgása.....	87
7.6.4. Versenypolitika .....	87
7.6.5. Mezőgazdaság.....	87
7.6.6. Közlekedéspolitika.....	87
7.6.7. Adózás.....	88
7.6.8. Környezetvédelem.....	88
7.6.9. Vám .....	88

## *II. fejezet*

Az intézményrendszer .....	89
1. Bevezetés .....	91
2. Az Európai Unió intézményei .....	92
2.1. Az Európai Tanács.....	93
2.1.1. Előzmények.....	93
2.1.2. Az Európai Tanács szerepe és hatáskörei .....	94
2.1.3. Az Európai Tanács tovább intézményesül.....	96
2.1.4. Az Európai Tanács elnöke .....	96
2.2. Az Európai Unió Tanácsa (a Tanács) .....	98
2.2.1. A Tanács feladatai .....	98
2.2.2. A Tanács összetétele.....	99
2.2.3. A Tanács formációi.....	99
2.2.4. A Tanács elnöksége.....	100

2.2.5. A Tanács Főtitkársága .....	102
2.2.6. A Coreper .....	102
2.2.7. A tanácsi bizottságok és munkacsoportok .....	103
2.2.8. A Politikai és Biztonsági Bizottság.....	103
2.2.9. A Tanács működése .....	104
2.2.10. A szavazás a Tanácsban.....	105
2.3. A Bizottság .....	106
2.3.1. A Bizottság feladatai.....	106
2.3.2. A Bizottság összetétele .....	108
2.3.3. Az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője .....	108
2.3.4. A Bizottság tagjainak kinevezési eljárása .....	110
2.3.5. A Bizottság tagjainak státusa .....	110
2.3.6. A Bizottság elnöke.....	113
2.3.7. A Bizottság működése .....	113
2.3.8. A Bizottság hivatali apparátusa, a „brüsszeli bürokrácia” .....	114
2.4. Az Európai Parlament.....	115
2.4.1. Az Európai Parlament feladatai, hatásköre.....	115
2.4.2. Az Európai Parlament szerepe a KKBP terén.....	116
2.4.3. Az Európai Parlament összetétele .....	117
2.4.4. Az Európai Parlament szervezete és működése.....	118
2.4.5. A petíció .....	119
2.4.6. Az ombudsman.....	120
2.4.6.1. A jogintézmény általános jellemzése; az ombudsman eszközei .....	120
2.4.6.2. Az ombudsman is sérthet jogot .....	124
2.5. Az Európai Unió Bírósága.....	125
2.5.1. Az Európai Bíróság feladatai, hatáskörei .....	126
2.5.1.1. A Bíróság hatáskörei .....	126
2.5.1.2. Az Európai Unió Bírósága hatáskörének korlátai .....	128
2.5.2. A Bíróság összetétele, szervezete, működése .....	130
2.5.3. A főtanácsnok .....	132
2.5.4. A Törvényszék.....	134
2.5.4.1. A Törvényszék hatáskörei .....	134
2.5.4.2. A Törvényszék összetétele, szervezete.....	135
2.5.4.3. Fellebbezés a Törvényszék határozataival szemben .....	136
2.5.5. A különös hatáskörű törvényszékek, az Európai Unió Közszolgálati Törvényszéke.....	136
2.5.6. Az Európai Bíróság jogértelmezési módszerei .....	139
2.5.6.1. A szó szerinti (nyelvtani) értelmezés.....	140
2.5.6.2. Az uniós jog többnyelvűsége .....	140
2.5.6.3. A történeti értelmezés.....	143
2.5.6.4. A rendszertani értelmezés.....	144

2.5.6.5. A jog-összehasonlító módszer.....	144
2.5.6.5.1. Az elméleti háttér.....	144
2.5.6.5.2. A jog-összehasonlító módszer alkalmazásának típusai, avagy a joghézag kitöltése az uniós jogban.....	146
2.5.6.6. A célkutató (teleologikus) értelmezés .....	148
2.6. A Számvevőszék.....	149
2.6.1. A Számvevőszék feladatai.....	149
2.6.2. Az ellenőrzés szempontjai, a Számvevőszék működése.....	150
2.6.3. Hozzáférés az információkhoz.....	150
2.6.4. A Számvevőszék összetétele .....	153
2.6.5. A Számvevőszék függetlensége .....	153
2.7. Az Európai Központi Bank – a monetáris unió intézményi aspektusa.....	154
2.7.1. A Központi Bankok Európai Rendszerének felépítése, feladatai.....	155
2.7.2. A monetáris politika eszközei.....	156
2.7.3. Az Európai Központi Bank – az Unió intézménye .....	156
2.7.3.1. AZ EKB felépítése és működése.....	157
2.7.3.1.1. Az új szavazási rend a Kormányzó- tanácsban .....	157
2.7.3.1.2. Az Általános Tanács .....	158
2.7.3.1.3. Az EKB szabályozási hatásköre .....	158
2.7.3.1.4. Az EKB jogalkotást érintő véleményezési jogköre.....	159
2.7.3.1.5. Egy potenciális hatáskör: a pénzügyi intézmények prudenciális felügyelete.....	160
2.7.3.2. A KBER és az EKB függetlensége.....	161
2.7.3.2.1. Funkcionális függetlenség .....	161
2.7.3.2.2. Intézményi függetlenség.....	161
2.7.3.2.3. Személyi függetlenség .....	162
2.7.3.2.4. Gazdasági függetlenség .....	163
2.7.3.2.5. Az „összekapcsolás” az EKB az Unió intézményi rendjében.....	163
2.7.3.3. A Monetáris Unió külső viszonyai .....	164
2.7.3.3.1. Az ERM II.....	164
2.7.3.3.2. Az euró és az EU-n kívüli pénzek viszonya .....	165
3. A tanácsadó szervek .....	165
3.1. A Gazdasági és Szociális Bizottság.....	165
3.2. A Régiók Bizottsága.....	166
4. Az Európai Beruházási Bank .....	168
5. Az ügynökségek.....	170
Az Eurojust és az Europol .....	171

Jogforrások – jogalkotás – döntéshozatal .....	173
1. Bevezetés .....	175
2. Az elsődleges uniós jog .....	175
2.1. Az alapszerződések (a Szerződések) .....	175
2.1.1. Az alapszerződések tartalma .....	178
2.1.2. Az alapszerződések felépítése .....	178
2.1.3. Az Unió értékrendje .....	180
2.1.4. Az Unió céljai .....	181
2.1.5. Az Unió hatáskörei és a hatáskör-átruházás elve .....	183
2.1.6. Az Unió kizárólagos hatáskörei .....	184
2.1.7. Az Unió (tagállamokkal) megosztott hatáskörei .....	184
2.1.8. Az Unió támogató-összehangolókiegészítő hatáskörei .....	186
2.1.9. Az Unió szervezetrendszere .....	187
2.1.10. Az Unió jogrendje .....	187
2.2. Az alapszerződések módosítása, a felülvizsgálati eljárások .....	188
2.2.1. A rendes felülvizsgálati eljárások .....	188
2.2.2. Az egyszerűsített módosítási eljárások .....	189
2.2.3. Az úgynevezett átvezető (passerelle) eljárások .....	190
2.3. A csatlakozási szerződések .....	192
2.4. Az alapszerződések időtartama és a kilépés szabályozása .....	193
2.5. Az alapszerződések területi hatálya .....	194
3. A másodlagos uniós jog .....	195
3.1. A másodlagos – az intézmények által alkotott – uniós jogi aktusokkal szemben támasztott általános követelmények .....	195
3.1.1. A jogalap kérdése .....	195
3.1.2. A 352. cikk mint „szubszidiárius” jogalap .....	197
3.1.3. A szubszidiaritás elve .....	199
3.1.3.1. A szubszidiaritás elve tiszteletben tartásának nemzeti parlamentek általi ellenőrzése .....	200
3.1.3.2. Az indokolási kötelezettség .....	201
3.1.3.3. A bírósági ellenőrzés .....	202
3.1.3.4. Szubszidiaritás a British American Tobacco ügyben .....	202
3.1.4. Az indokolási kötelezettség .....	203
3.2. A rendelet .....	205
3.3. A határozat .....	207
3.4. Az irányelv .....	209
3.4.1. Az átültetés .....	211
3.4.2. Közzététel, hatálybalépés .....	214
3.5. A vélemények, az ajánlások és a közlemények (iránymutatások) .....	215
3.5.1. Közlemények az uniós jogban .....	216

3.5.2. Az Elsőfokú Bíróság az iránymutatások jogi jellegéről: „külső joghatás kiváltására irányuló igazgatási magatartási szabályok” .....	216
3.6. Az EKB által kibocsátott aktusok .....	219
3.7. Az intézmények (szervek) belső eljárási szabályzatai .....	219
3.8. A másodlagos jogforrások hierarchiája.....	220
4. Formális aktusok az Unió közös kül- és biztonságpolitikája terén.....	222
5. A nemzetközi szerződések az uniós jogban.....	223
5.1. Az EUSz-ben megjelenő szerződéskötési felhatalmazások .....	224
5.2. Az EUMSz-ben megjelenő szerződéskötési jogosultságok .....	225
5.3. Beleértett külső hatáskörök.....	227
5.4. Az általános szerződéskötési eljárás .....	228
5.5. Kit köteleznek az Unió által vállalt kötelezettségek?.....	230
5.6. A nemzetközi szerződések helye az uniós jogi hierarchiában.....	230
5.7. Vegyes szerződések .....	232
5.8. A tagállamok által kívülállókkal kötött nemzetközi szerződések és az uniós jog .....	233
5.8.1. A Szerződések, illetve az azokból fakadó kötelezettségek hatálybalépése előtt kötött szerződések .....	233
5.8.2. A Szerződések hatálybalépése után (a csatlakozást követően) kötött megállapodások.....	236
6. Jogelvek .....	236
6.1. Jogi alapelvek a közösségi (uniós) jogban .....	236
6.2. Az arányosság elve az uniós jogban.....	238
6.2.1. Az arányosság elvének vizsgálata a Közösség (Unió) intézkedései kapcsán .....	239
6.2.2. Az arányosság elvének vizsgálata a tagállamok közösségi (uniós) jog alá tartozó aktusai kapcsán .....	242
6.3. Az alapvető emberi jogok mint általános jogelvek az Európai Bíróság gyakorlatában .....	245
6.3.1. Mely jogok körét és tartalmát kell biztosítani „a közösségi rendszer keretei között”? .....	247
6.3.2. A Kadi és Yusuf ügyek – Az alapjogok védelmének újabb megalapozása .....	250
6.4. Az általános jogelvek és az emberi jogok az intézmények, illetve a tagállamok dokumentumaiban .....	252
6.5. Az Európai Unió Alapjogi Chartája.....	254
6.5.1. A Chartában foglalt jogok .....	255
6.5.2. Kit kötelez a Charta? .....	256
7. Döntéshozatali eljárások az Európai Unióban.....	257
7.1. Jogalkotási eljárások az Unióban.....	257
7.1.1. A rendes jogalkotási eljárás (EUMSz 294. cikk) .....	258
7.1.2. A különleges jogalkotási eljárások .....	260

7.1.3. A Bizottság végrehajtási aktusainak kibocsátása – az úgynevezett komitológiai eljárások .....	261
7.1.3.1. A tanácsadó bizottsági eljárás (advisory procedure, procédure consultative) .....	262
7.1.3.2. Az irányító bizottsági eljárás (management procedure, procédure de gestion) .....	262
7.1.3.3. A szabályozási bizottsági eljárás (regulatory procedure, procédure de réglementation).....	263
7.1.3.4. A védintézkedési eljárás (safeguard procedure, procédure de sauvegarde).....	263
7.1.3.5. Az ellenőrzéssel történő szabályozási eljárás (regulatory procedure with scrutiny: procédure de réglementation avec contrôle).....	263
7.2. Az Unió költségvetésének elfogadása .....	264
7.2.1. A többéves pénzügyi keret.....	264
7.2.2. A költségvetés bevételeinek meghatározása.....	265
7.2.3. Az éves költségvetés elfogadása.....	266
8. Az Európai Unió döntéshozatali tevékenységében történő magyar részvétel kormányzati előkészítése és képvisellete .....	268
8.1. A magyar álláspont kialakításában részt vevő szervek .....	268
8.1.1. A szakértői csoportok .....	268
8.1.2. Az Európai Koordinációs Tárcaközi Bizottság (EKTB) .....	268
8.2. A magyar álláspont kialakításának rendje.....	269
8.3. A magyar álláspont képvisellete .....	270
8.4. Az Országgyűlés és a Kormány közötti egyeztetési eljárás az európai uniós ügyekben.....	270

#### IV. fejezet

Az uniós polgárság .....	273
1. Az uniós polgárság az Alapszerződésben, illetve az alapjogi Chartában .....	275
2. A tartózkodás és a szabad mozgás joga .....	277
3. A 2004/38/EK irányelv az Unió polgárainak és családtagjainak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról.....	281
3.1. Az irányelv kedvezményezettjei.....	281
3.2. A kiutazás és beutazás joga.....	281
3.3. A tartózkodási jog .....	282
3.3.1. A három hónapos tartózkodási jog.....	282
3.3.2. Tartózkodási jog három hónapot meghaladóan .....	282
3.3.3. Az uniós polgárokra és családtagjaikra vonatkozó adminisztratív formai követelmények.....	283
3.3.4. A tartózkodási jog megtartásának speciális esetei.....	283

3.3.5. A huzamos tartózkodási jog .....	284
3.4. A szabad mozgás korlátozása .....	285
4. Aktív és passzív választójog a helyhatósági választásokon .....	286
5. Aktív és passzív választójog az Európai Parlament képviselőinek választásán .....	287
6. Diplomáciai és konzuli védelemhez való jog.....	290
7. A petíció joga, az ombudsmanhoz fordulás joga és a polgári kezdeményezés .....	292

## V. fejezet

Az uniós jog közvetlen hatálya .....	295
1. Bevezetés .....	297
2. Az elv kimondása, a Van Gend en Loos eset .....	299
3. A közvetlen hatály feltételei.....	302
3.1. A rendelkezés „feltétel nélküli” volta .....	302
3.2. A rendelkezés „alkalmazása ne függjön közösségi vagy tagállami szervek további intézkedésétől” .....	303
3.3. A rendelkezés „kellően pontos (vagyis világos és egyértelmű)” volta .....	304
3.4. A rendelkezés „negatív kötelezettséget előíró” volta.....	304
4. A Szerződések rendelkezéseinek közvetlen hatálya .....	306
5. A másodlagos jog közvetlen hatálya.....	309
5.1. A rendeletek.....	309
5.2. A határozatok.....	309
5.3. Az irányelvek .....	310
6. Az Unió által kötött nemzetközi szerződések közvetlen hatálya .....	312
7. Az állam fogalmának kitágítása az Európai Bíróság ítéleteiben .....	315
7.1. A Marshall ügy .....	315
7.2. A Costanzo ügy.....	317
7.3. A Foster kontra British Gas ügy.....	318
8. A közvetett hatály .....	319
8.1. A Marleasing ügy .....	321
8.2. A közvetett hatály korlátai .....	322
9. Közvetlen hatály háromoldalú jogviszonyokban.....	324
10. A tagállamok kártérítési felelőssége a közösségi jog megsértésével okozott kárért.....	328
10.1. Az irányelvek átültetésének elmulasztásával okozott kárért viselt tagállami kártérítési felelősség, az úgynevezett Francovich-elv .....	328
10.2. A tagállam kárfelelősségének feltételei .....	331
10.2.1. A Francovich ügyben rögzített feltételek .....	331
10.2.2. A tagállami kárfelelősség feltételei a Brasserie du Pêcheur/ Factortame II ügyben .....	332
10.2.2.1. A jogsértés kellően súlyos volta.....	333
10.2.2.2. A közvetlen okozati összefüggés .....	335

10.2.3. A releváns állami szervek és az aktusaik nyomán keletkezett állami felelősség .....	336
10.3. A helyállásra köteles fél .....	342

*VI. fejezet*

Az uniós jog és a tagállamok joga – az uniós jog elsőbbségének elve a tagállami joggal szemben .....	343
1. Az uniós jog elsőbbségének elve.....	345
2. A közösségi jog elsőbbségének kimondása.....	346
2.1. Mi történik a „nem alkalmazott” tagállami jogszabállyal? .....	346
2.2. Az elsőbbség terjedelme .....	347
3. Az elv kibontakozása az Európai Bíróság esetjogában .....	347
3.1. A Costa kontra ENEL ügy .....	347
3.2. Az Internationale Handelsgesellschaft ügy .....	349
3.3. A Simmenthal ügy .....	350
3.4. A Factortame ügy.....	352
3.5. Az elsőbbség nem kerül be az alapszerződés szövegébe .....	353
4. Az elsőbbség befogadása a tagállami jogrendszerek oldaláról.....	354
4.1. Olaszország fenntartásai .....	354
4.1.1. A Frontini kontra Ministero delle Finanze ügy .....	355
4.1.2. A Granital ügy .....	355
4.2. Német ellenállás a közösségi jog feltétlen elsőbbségével szemben .....	356
4.2.1. A SOLANGE I. ítélet.....	356
4.2.2. A SOLANGE II. ítélet .....	359
4.2.3. A Német Alkotmánybíróság „Maastricht-döntése” .....	359
4.2.4. Két „Európa-barát” ítélet.....	361
4.2.4.1. A Banana ügy .....	361
4.2.4.2. Az Alcan ügy.....	363
4.2.5. A Lisszabon ítélet .....	364
4.3. Franciaország .....	366
4.3.1. A közösségi jog elsőbbségéről elvi szinten .....	368
4.3.2. Az irányelvek megfelelő átültetésének korlátja: Franciaország „alkotmányos önazonossága” .....	369
4.4. A cseh és a lengyel alkotmánybíróságok az uniós jog elsőbbségéről.....	371
5. A tagállami jogrendszerek és az uniós jogrend – alkotmányossági vita .....	372
5.1. Az „európai monista”, avagy az európai alkotmány elsőbbsége felfogás .....	372
5.2. A demokratikus (nemzet) államiság, avagy a tagállami alkotmány elsőbbsége felfogás .....	374
6. Az uniós tagság és a magyar jogrendszer .....	378
6.1. A magyar Alkotmány „Európai Unió” klauzulája .....	378

6.2. A magyar Alkotmánybíróság és az Európai Unió joga .....	379
6.3. A magyar Alkotmánybíróság Lisszabon határozata.....	380

#### VII. fejezet

A tagállamokkal szembeni kötelezettségszegési eljárások .....	385
1. Bevezetés .....	387
2. Mit értünk tagállami kötelezettségszegés alatt? .....	388
3. A tagállam mely szervének tudható be a jogsértés? .....	390
3.1. Egy Bizottság kontra Olaszország ügy .....	390
3.2. Egy nagyon friss ügy: C-154/08. sz., Bizottság kontra Spanyolország.....	392
4. Az EUMSZ 258. (korábbi EK 226. cikk) cikk szerinti eljárás .....	393
4.1. Hogyan jut a Bizottság tudomására a kötelezettségszegés? .....	393
4.2. Az eljárás menetének áttekintése .....	394
4.2.1. Az eljárás általános menete .....	394
4.2.2. A panaszeljárás .....	394
4.3. Az adminisztratív szakasz formális aktusai .....	395
4.3.1. A felszólító levél.....	395
4.3.2. Az indokolással ellátott vélemény .....	395
4.4. A bírósági szakasz.....	396
4.4.1. A bizonyítási teher .....	396
4.4.2. Az ítélet és annak joghatása.....	397
5. Az EUMSZ 259. (korábbi EK 227. cikk) cikk szerinti eljárás .....	398
5.1. A Franciaország kontra Egyesült Királyság ügy .....	399
5.2. A Belgium kontra Spanyolország ügy .....	399
5.3. A Spanyol Királyság kontra Egyesült Királyság ügy .....	400
6. Az EUMSZ 260. (korábbi EK 228. cikk) cikk szerinti eljárás .....	401
6.1. A pénzügyi szankciók kiszabásának kérdése .....	402
6.1.1. Kényszerítő bírság és/vagy átalányösszeg.....	403
6.1.2. A kényszerítő bírság megfizetésére kötelezés .....	405
7. A Bizottság mérlegelési joga az eljárásban, hozzáférés a dokumentumokhoz .....	405

#### VIII. fejezet

Az előzetes döntéshozatali eljárás .....	409
1. Bevezetés .....	411
2. Az előzetes döntéshozatali eljárás egyes jogi kérdései.....	413
2.1. A bírói szerv fogalma a 267. cikkben.....	413
2.2. Milyen tárgyban lehet előzetes döntést kérni? .....	418
2.2.1. Minden feltett kérdésre válaszolnia kell-e a Bíróságnak?.....	419
2.2.1.1. A túl általános vagy hipotetikus kérdések .....	419
2.2.1.2. A Foglia ügy – a nem valódi jogvita esete .....	421

2.2.1.3. Az uniós jog és a tényállás között nincs összefüggés .....	425
2.2.1.4. Az ügy tényállása a tagállam csatlakozása előtti .....	426
2.2.2. A tagállami jog és az uniós jog összeegyeztethetőségének vizsgálata .....	427
2.3. Az előzetes döntéshozatalra utalás – jog és kötelesség .....	428
2.3.1. Az előzetes döntéshozatalra utalás valamennyi nemzeti bíróság joga .....	428
2.3.1.1. A 2003. évi XXX. törvény .....	429
2.3.1.1.1. Az Európai Bíróság Cartesio ügyben hozott ítélete és az előzetes döntéshozatali eljárás a magyar jogban .....	430
2.3.1.1.2. A végzés megküldése az igazságügyi miniszternek .....	431
2.3.2. Melyik nemzeti bíróság kötelessége az Európai Bírósághoz fordulni? .....	433
2.3.3. Mikor nem köteles a végső fokon határozatot hozó tagállami bíró a Bírósághoz fordulni? Az Acte clair doktrína .....	437
2.3.3.1. A CILFIT ügy .....	437
2.3.3.2. A CILFIT-feltételek .....	438
2.4. Az előzetes döntés természete, joghatása .....	440
2.4.1. Az értelmezési előzetes döntés joghatása az előterjesztő bíróságra .....	440
2.4.2. Az előzetes döntés joghatása a többi bíróságra .....	441
2.4.2.1. A Da Costa elv – acte éclairé .....	441
2.4.2.2. Az időbeli hatály .....	444
2.4.2.3. Jogértelmezés vagy jogalkalmazás? .....	446
2.4.3. Az érvényesség vizsgálata a 267. cikk keretében .....	447
2.4.3.1. Az uniós jogi aktus érvényességének megítélése a nemzeti bíróság által – a Foto-Frost elv .....	448
2.4.3.1.1. A Foto Frost ügy .....	449
2.4.3.1.2. Ideiglenes intézkedés lehetősége – az Atlanta-ügy .....	450
2.4.3.2. Az érvénytelenség megállapítására nem alkalmazható a Da Costa-elv .....	450
2.4.3.3. Az érvénytelenséget megállapító előzetes döntés quasi erga omnes hatálya .....	452
2.4.4. Az előzetes döntés joghatása a közigazgatási szervekre .....	453
2.4.5. Az előzetes döntés joghatása az Unió intézményeire, illetve a tagállamok jogalkotó szerveire .....	455
3. A Bíróság tájékoztatója. A nemzeti bíróságok által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárásról .....	456
3.1. Általános rendelkezések .....	456
3.2. A Bíróság szerepe az előzetes döntéshozatali eljárásban .....	457

3.3. A Bírósághoz kérdést előterjesztő határozat .....	457
3.3.1. A kérdés előterjesztője.....	457
3.3.2. Az értelmezésre vonatkozó előzetes döntéshozatal iránti kérelem .....	457
3.4. Az érvényesség megítélésére vonatkozó előzetes döntéshozatal iránti kérelem .....	458
3.5. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés előterjesztésének időpontja.....	458
3.6. Az előzetes döntésre utalás formája.....	459
3.7. Az előzetes döntéshozatalra utalás hatásai a nemzeti eljárásra .....	460
3.8. A költségek és költségmentesség .....	460
3.9. A nemzeti bíróság és a Bíróság közötti iratváltások.....	460
3.10. A sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás (PPU).....	461
3.11. A sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás alkalmazásának feltételei.....	461
3.12. A sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás iránti kérelem.....	462
3.13. A Bíróság, a nemzeti bíróság és a felek közötti iratváltások .....	462
4. Összesített adatok az előterjesztésekről 1952–2009 között.....	463

#### *IX. fejezet*

Az uniós jogi aktusok bírósági felülvizsgálata .....	467
1. Bevezetés .....	469
2. A megsemmisítési eljárás.....	469
2.1. A megtámadható aktusok.....	470
2.2. Az érvénytelenség jogalapja .....	472
2.2.1. Hatáskör hiánya.....	473
2.2.2. Lényeges eljárási szabály megsértése.....	473
2.2.3. A Szerződések vagy valamely más, a Szerződések alkalmazásával kapcsolatos jog megsértése .....	474
2.2.4. Hatáskörrel való visszaélés .....	475
2.3. A keresetindításra jogosultak (locus standi) meghatározása .....	476
2.3.1. A privilegizált keresetindításra jogosultak köre.....	476
2.3.2. Az ügynevezett kvázi privilegizált keresetindításra jogosultak.....	476
2.3.3. A nem privilegizált keresetindításra jogosultak – a magánszemélyek keresetindítási joga .....	478
2.3.3.1. A közvetlen érintettség .....	479
2.3.3.2. A személyes érintettség. A Plaumann-teszt .....	479
2.3.3.3. Rendelet formájában hozott határozat .....	481
2.3.3.4. Kivételek: A rendeletek magánfelek kérelmére történő felülvizsgálata .....	481
2.3.3.4.1. A Codorniu eset.....	481
2.3.3.4.2. A magánszemélyek perlési jogának enyhébb megítélése alá eső esettípusok.....	483

2.3.3.5. Lázadás a „személyes érintettség” Plaumann-tesztben foglalt felfogása ellen, avagy a hatékony jogvédelemhez való jog uniós jogi megítélése .....	487
2.3.3.5.1. Az Union de Pequeños Agricultores kontra Tanács ügy .....	488
2.2.3.5.2. Jégo-Quéré kontra Bizottság ügy .....	489
2.3.3.6. Magánszemélyek keresetindítási joga a Lisszaboni Szerződést követően .....	492
2.4. A megtámadásra nyitva álló határidő .....	493
2.5. Az érvénytelenség megállapításának joghatásai .....	495
3. A mulasztással elkövetett jogsértés .....	498
3.1. A privilegizált keresetindításra jogosultak .....	499
3.2. Nem privilegizált keresetindításra jogosultak .....	499
4. Az Unió magánjogi felelőssége .....	502
4.1. Az Unió szerződésen alapuló felelőssége .....	502
4.1.1. A joghatósággal rendelkező bíróság .....	503
4.1.2. Az Európai Unió Bíróságát megnevező választottbírói kikötés .....	504
4.1.3. A szerződésre alkalmazandó jog .....	504
4.2. Az Unió felelőssége az általa szerződésen kívül okozott kárért .....	505
4.2.1. Az Unió felelőssége jogellenes aktusával okozott kárért .....	507
4.2.1.1. A Plaumann-elv a kártérítés terén .....	507
4.2.1.2. A Schöppenstedt formula .....	508
4.2.1.3. A felelősség megoszlása az Unió és a tagállamok között .....	510
4.2.2. Az Unió felelőssége jogszerű aktusával okozott kárért .....	511
4.3. A kártérítési felelősség elévülése .....	513

## X. fejezet

A Bíróság eljárása .....	515
1. Az eljárás vázlatja .....	517
2. A képviselő .....	518
3. Az írásbeli és a szóbeli eljárás .....	519
4. Az eljárás nyelve .....	520
5. Az írásbeli eljárás .....	520
5.1. A beavatkozás .....	522
5.2. Az előzetes jelentés .....	523
6. A bizonyítás .....	523
6.1. A tanúk idézése és meghallgatása .....	524
6.2. Szakértő kirendelése .....	524
7. A szóbeli szakasz .....	525
8. A határozat meghozatala .....	526
8.1. A tanácskozás (deliberation, les délibérations) .....	526

8.2. Az ítélet .....	527
9. Egyéb eljárási szabályok.....	528
9.1. Az egyezség.....	528
9.2. Elállás a keresettől.....	528
9.3. Mulasztási ítélet és ellentmondás .....	528
9.4. A költségek.....	529
9.5. Jogi segély (legal aid, assistance judiciaire gratvite).....	530
9.6. Az ítélet értelmezésére irányuló kérelem.....	530
10. Speciális eljárások .....	531
10.1. Az előzetes döntéshozatali eljárás néhány specifikuma .....	531
10.2. Az egyszerűsített eljárás .....	532
10.3. A gyorsított eljárás.....	532
10.4. A sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás .....	534
10.5. A perújítás (application for revision, révision) .....	534
10.6. A Törvényszék határozatával szembeni fellebbezés.....	535
10.7. A Törvényszék határozatainak felülvizsgálata .....	536
11. Elévülés az Unió szerződésen kívüli károkozása esetén .....	537
12. Unió intézmény aktusa végrehajtásának felfüggesztése, egyéb ideiglenes intézkedések .....	537
13. A Magyar Köztársaság képvisellete a Bíróságon és a Törvényszéken.....	538

#### *XI. fejezet*

A belső piac joga .....	541
1. Bevezetés .....	543
2. Az áruk szabad mozgása .....	545
2.1. A vámunió, a vámok és a vámokkal egyenértékű intézkedések tilalma .....	545
2.1.1. A vámokkal egyenértékű intézkedések tilalma – az „olasz műkincs” ügy.....	547
2.1.2. Kivétel a szabály alól: a tagállami bevételek rendszerébe ágyazott közteher.....	550
2.1.3. Másik kivétel: kötelező ellenőrzés a határon .....	550
2.2. A diszkriminatív adóztatás tilalma.....	552
2.2.1. Esetek a közvetlen adódiszkrimináció köréből.....	552
2.2.2. A közvetett adódiszkrimináció .....	555
2.2.3. Az uniós joggal ellentétesen beszedett adót vissza kell téríteni .....	557
2.3. A mennyiségi korlátozások és a velük azonos hatású intézkedések tilalma.....	557
2.3.1. A mennyiségi korlátozások tilalma.....	558
2.3.2. A mennyiségi korlátozásokkal azonos hatású intézkedések tilalma az import vonatkozásában (EUMSZ 34. cikk) .....	558
2.3.2.1. A Dassonville-formula .....	563

2.3.2.2.	A Cassis de Dijon-formula – a feltétlenül érvényesítendő követelmények és a kölcsönös elismerés elve .....	566
2.3.2.2.1.	A kölcsönös elismerés elvének alkalmazása uniós szabályozás hiányában .....	567
2.3.2.2.2.	A kölcsönös elismerés elvének műszaki szabályokra alkalmazásáról szóló rendelet .....	568
2.3.2.3.	A Keck formula .....	572
2.3.2.4.	A Keck ügy után .....	573
2.3.3.	Az export mennyiségi korlátozása és a vele azonos hatású intézkedés tilalma (EUMSZ 35. cikk) .....	578
2.3.4.	A behozatal és a kivitel megengedhető korlátozásai .....	581
2.3.4.1.	Az EUMSZ 36. cikkében (korábbi EK 30. cikk) foglalt kivételek .....	581
2.3.4.1.1.	Közkerölcs .....	582
2.3.4.1.2.	Közrend .....	583
2.3.4.1.3.	Közbiztonság .....	584
2.3.4.1.4.	Emberek, állatok és növények egészségének védelme .....	584
2.3.4.2.	Az engedélyezési rendszerekkel szemben támasztott követelmények .....	587
2.3.4.3.	Megengedhető korlátozások: a feltétlenül érvényesítendő követelmények .....	587
3.	A munkavállalók szabad mozgása .....	588
3.1.	Az EUMSZ 45. cikk személyi hatálya – ki a munkavállaló? .....	589
3.1.1.	A végzett munka időtartama, a munka célja, a tagállamok szociális ellátó rendszeréhez való viszony .....	590
3.1.2.	A munkát keresők jogai .....	592
3.2.	A Tanács 1612/68/EGK rendelete a munkavállalók Közösségen (Unión) belüli szabad mozgásáról .....	593
3.3.	A közvetett diszkrimináció tilalma .....	596
3.4.	A nem diszkriminatív korlátozások a munkavállalók szabad mozgása terén .....	598
3.5.	Kivételek a munkavállalók (személyek) szabad mozgásának biztosítása alól .....	599
4.	A letelepedés szabadsága .....	603
4.1.	A letelepedés (vállalkozás) szabadsága (joga) a Szerződésben .....	603
4.2.	Az „önálló vállalkozók” letelepedése .....	604
4.2.1.	Az önálló vállalkozó (self employed person) meghatározása .....	604
4.2.2.	A letelepedés szabadsága a vállalatok tekintetében .....	605
4.2.3.	A letelepedés megengedett korlátozása .....	611
4.3.	Az Unió „társasági joga” .....	613

4.3.1. A társasági jogi irányelvek .....	613
4.3.2. Az európai részvénytársaság jogi szabályozása.....	616
5. A szolgáltatásnyújtás szabadsága.....	616
5.1. Bevezetés.....	616
5.2. A szabadság meghatározása és a szolgáltatás fogalma a Szerződésben.....	617
5.3. A szabadság tartalma .....	619
5.4. A szolgáltatás igénybevételének szabadsága .....	620
5.5. Kire vonatkozik a szabadság?.....	621
5.6. Az egészségügyi szolgáltatások és a szolgáltatásnyújtás szabadsága .....	622
5.7. A jogellenes tevékenységek és a szolgáltatásnyújtás szabadsága .....	623
5.8. A szociális juttatások és a szolgáltatásnyújtás szabadsága.....	624
5.9. A szolgáltatásnyújtás tagállami korlátozásának feltételei .....	625
5.10. A Dassonville-formula a szolgáltatások terén.....	626
5.11. A feltétlen érvényesülést követelő követelmények (mandatory requirements) a szolgáltatások körében .....	628
5.12. A szolgáltatás és a letelepedés szabadságára együttesen irányuló másodlagos szabályozás .....	629
5.12.1. A szabályozott szakmák gyakorlásának alapfeltétele a belső piacon – a más tagállamban szerzett szakmai képesítések elismerése.....	629
5.12.1.1. Bevezetés.....	629
5.12.1.2. Az úgynevezett „Vlassopoulou-elv” .....	632
5.12.1.3. A szakmai képesítések elismeréséről szóló 2005/36/EK irányelv .....	632
5.12.2. Az ügyvédi tevékenység tagállamok közötti szolgáltatásnyújtáskénti gyakorlása.....	637
5.12.3. Az ügyvédi hivatás letelepedés jellegű, tartós gyakorlása .....	648
5.12. 4. A szolgáltatási irányelv.....	642
5.13. A szolgáltatásnyújtás szabadsága és a munkavállalók kollektív érdekvédelme.....	649
6. A tőkemozgások és a fizetések szabadsága .....	650
6.1. Mi a tőkemozgás?.....	650
6.2. A Római Szerződés eredeti rendelkezései .....	651
6.3. A jelenleg hatályos rendelkezések .....	653
6.4. Kivételek a tőkemozgások korlátozásának tilalma alól .....	656
6.4.1. A tagállamok által bevezethető (fenntartható) korlátozó hatású rendelkezések .....	656
6.4.2. A Tanács által bevezethető korlátozások.....	659
6.4.3. Az Európai Parlament és a Tanács által bevezethető korlátozások.....	660
6.4.4. Feltétlenül érvényesítendő követelmények (mandatory requirements) a tőkemozgások korlátozásának igazolásaként.....	660
7. A belső piaci jogharmonizáció joga .....	662

7.1. Az uniós jogharmonizációról.....	662
7.2. Az uniós jogharmonizáció módszerei.....	664
7.3. A jogharmonizáció joga belső piac terén .....	666
7.3.1. A jogharmonizáció megváltozott stratégiája az Egységes Európai Okmány (a Bizottság Fehér Könyve) nyomán .....	669
7.3.2. A jogharmonizáció határa az Európai Bíróság esetjogában (a Tobacco ügy).....	671
7.3.3. A Bizottság ajánlása a belső piaci irányelvek átvételéről .....	676
7.4. Magyarország uniós jogharmonizációja .....	678
7.4.1. Jogközelítés a társulási szerződésben .....	678
7.4.2. Jogközelítés a Kormány 1036/2004. (IV. 27.) számú határozatában .....	684
8. Kitekintés.....	686

## XII. fejezet

A vállalkozásokra vonatkozó versenyjogi szabályok .....	689
1. Bevezetés az Európai Unió versenyjogába .....	691
1.1. Az uniós versenyjog forrásai.....	691
1.2. Az Unió versenypolitikájának és versenyjogának sajátosságai.....	697
1.2.1. A fogyasztói jólét növelése.....	698
1.2.2. Egészséges piaci struktúra kialakítása és fenntartása .....	698
1.2.3. A közös piaci integráció létrejöttének elősegítése és védelme.....	699
1.2.4. Versenyen kívüli szempontok hatása a versenypolitikára .....	703
2. A versenykorlátozó megállapodások tilalma.....	711
2.1. A vállalkozás fogalma az EK versenyjogában .....	713
2.1.1. Bevezetés.....	713
2.1.2. Az absztrakt teszt.....	715
2.1.3. A konkrét teszt .....	720
2.1.4. A gazdasági egységek, mint az uniós versenyjog alanyai.....	730
2.2. A vállalkozások társulásai.....	733
2.3. A közösségi versenyjog területi hatálya.....	735
2.4. Az elkövetési magatartások .....	736
2.4.1. A megállapodás .....	736
2.4.2. A látszólag egyoldalú magatartások .....	739
2.4.3. A vállalkozások társulásainak döntése .....	742
2.4.4. Az összehangolt magatartás .....	748
2.4.4.1. Az összehangolt magatartás bizonyítása .....	749
2.5. Alkalmasság a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására.....	750
2.5.1. A Bizottság 2004-es közleménye .....	756
2.5.2. Érzékelhető kereskedelmi hatás – a csekély jelentőségű (de minimis) megállapodások.....	759

2.6. A közös piaci verseny akadályozása, korlátozása vagy torzítása mint cél vagy hatás.....	762
2.6.1. A piaci hatásvizsgálat szükségessége .....	769
2.6.2. A szükséges és arányos korlátozások.....	772
2.6.3. Az immanens korlátozások.....	775
2.6.4. Egy speciális téma: az ipari tulajdon kapcsolata a versenykorlátozó megállapodások tilalmával .....	779
2.6.5. A Bizottság iránymutatása a 101. cikk alkalmazásáról.....	780
2.6.6. Az érzékelhetőség szabálya – csekély jelentőségű (de minimis) megállapodások.....	783
2.7. A tilalom alóli kivétel .....	785
2.7.1. A 101. cikk (3) bekezdésének értelmezéséről szóló bizottsági közlemény.....	786
2.7.2. A csoportmentesítések.....	792
2.8. A magánjogi jogkövetkezmények.....	794
2.9. Magyar vonatkozások.....	800
3. Az erőfölénnyel való visszaélés tilalma .....	802
3.1. Bevezetés.....	802
3.2. Az érintett piac meghatározása .....	804
3.2.1. Az érintett termék- és földrajzi piac meghatározásának egy-egy példája.....	811
3.3. Az erőfölény .....	813
3.4. A visszaélésszerű magatartás.....	816
3.4.1. Kizárólagossági megállapodások .....	818
3.4.2. Elzárkózás üzleti kapcsolattól és árresprés .....	819
3.4.2.1. A szállítás megtagadása.....	819
3.4.2.2. A szerződéskötés megtagadása.....	821
3.4.2.3. Az árresprés .....	832
3.4.3. Árpolitikához kapcsolódó visszaélések.....	834
3.4.3.1. Felfaló árazás .....	834
3.4.3.2. Túlzott ár .....	838
3.4.3.3. Árdiszkrimináció.....	839
3.4.3.4. Tiltott árkedvezmények.....	840
3.4.3.4.1. Hűségkedvezmények .....	840
3.4.3.4.2. Az egyéniesített célkedvezmények .....	842
3.4.3.4.3. A standardizált mennyiségi célkedvezmények.....	843
3.4.4. Árukapcsolás .....	847
3.4.5. A verseny csökkentése mint visszaélés.....	850
3.4.6. Egyéb visszaélések.....	850
3.5. Egy speciális téma: az együttes erőfölénnyel való visszaélés .....	851
3.6. Magyar vonatkozások.....	854
4. Az antitröszt eljárás.....	855

4.1. A Unió versenyjog centrális szintű alkalmazása .....	855
4.1.1. Az Európai Bizottság eljárása.....	855
4.1.1.1. Eljárás hivatalból.....	860
4.1.1.2. Eljárás panasz alapján .....	860
4.1.1.3. Eljárás bejelentés alapján .....	864
4.1.1.4. Az ideiglenes intézkedések .....	864
4.1.1.5. Az információ kérése .....	865
4.1.1.6. A helyszíni vizsgálat.....	866
4.1.1.7. A kifogásközlés .....	871
4.1.1.8. A szóbeli meghallgatás.....	871
4.1.2. A felek jogai az eljárás során .....	872
4.1.2.1. A tények megismeréséhez való jog .....	872
4.1.2.2. Az álláspont kifejtéséhez való jog .....	873
4.1.2.3. Védekezéshez való jog .....	874
4.1.2.4. Önvád korlátozott tilalma.....	874
4.1.2.5. Titokvédelem .....	874
4.1.2.6. A jogorvoslathoz való jog.....	875
4.1.3. A Bizottság eljárást lezáró érdemi aktusai .....	875
4.1.3.1. A negatív formális határozatok.....	875
4.1.3.2. A pozitív formális határozatok .....	880
4.1.3.3. A pozitív informális aktusok .....	880
4.1.4. A pénzbírság kiszabása.....	882
4.1.4.1. A pénzbírság alapösszegének kiszámítása .....	883
4.1.4.2. Az alapösszeget módosító körülmények .....	884
4.1.5. A Bizottság engedékenységi politikája.....	885
4.1.6. Az Európai Unió Bírósága előtti eljárás .....	888
4.2. A uniós versenyjog decentralizált, tagállami szintű alkalmazása.....	890
4.2.1. A nemzeti bíróságok mint a uniós versenyjog alkalmazói .....	890
4.2.1.1. Az uniós versenyjog magyar alkalmazása.....	894
4.2.2. A nemzeti versenyhatóságok, mint az uniós versenyjog alkalmazói .....	895
4.2.2.1. Az ügyallokáció szabályai.....	896
4.2.2.2. Együttműködés a Hálózaton belül.....	898
4.2.2.3. Magyar vonatkozások .....	901
4.2.3. A nemzeti versenyhatóságok és a nemzeti bíróságok – más szemszögből.....	903
4.2.3.1. Kettős jogalap egy eljárásban alkalmazva.....	905
4.2.3.2. Az uniós jog és a tagállami jog kapcsolata .....	907
5. A vállalkozások közötti összefonódások uniós ellenőrzése .....	908
5.1. Az összefonódás meghatározása.....	909
5.1.1. Az egyedüli irányítás .....	911
5.1.2. A közös irányítás .....	912

5.2. A közös vállalatok alapításának versenyjogi megítéléséről röviden .....	913
5.3. A közösségi léptékű összefonódás .....	916
5.4. A közösségi léptékű összefonódások megítélésének szempontjai .....	918
5.5. Eljárásjogi kérdések.....	921
5.5.1. A jogalkalmazó hatóság és az alkalmazandó jog kérdése .....	921
5.5.2. Az eljárás menete .....	925
5.5.2.1. A vizsgálat első fázisa .....	925
5.5.2.2. A vizsgálat második fázisa .....	926
5.5.3. Az eljárást lezáró határozatok.....	928
5.5.3.1. Az összefonódás módosítása és az engedélyező határozat .....	928
5.5.3.2. Negatív jogkövetkezmények.....	931
5.5.4. Az egyszerűsített eljárás .....	931
5.5.5. Statisztika .....	932
5.6. Az összefonódások versenykorlátozó hatása .....	933
5.6.1. Iránymutatás a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló tanácsi rendelet szerint a horizontális összefonódások értékeléséről. ....	933
5.6.2. Példák a horizontális összefonódások megítélésére .....	942
5.6.3. Iránymutatás a nem horizontális összefonódásokról .....	947
5.6.3.1. A vertikális összefonódások.....	948
5.6.3.2. A konglomerátum létrejöttéhez vezető összefonódások.....	951
5.6.4. Példák a nem horizontális összefonódások megítélésére.....	953
5.7. Egy speciális témakör: az együttes erőfölényes helyzetek (kollektív dominancia) kialakulásának megelőzése .....	955
5.8. A bizottsági határozatok bírósági felülvizsgálata és a bizottsági gyakorlat.....	962

### *XIII. fejezet*

A tagállamokra vonatkozó versenyjogi szabályok .....	965
1. A közzállalkozásokra vonatkozó szabályozás.....	967
1.1. Az uniós versenyjog alkalmazása a közzállalkozásokra és a meghatározott típusú egyéb vállalkozásokra .....	968
1.2. A versenyszabályok alkalmazásának kötelezettsége alóli kivétel.....	973
1.3. Az állam magatartásának megítélése az EU-Szerződés 4. cikk (3) bekezdésének az EUMSz 101., 102. és 34. cikkek együttes értelmezése alapján.....	981
2. Az állami támogatások uniós jogi megítélése .....	986
2.1. Az állami támogatások tilalma.....	987
2.1.1. A támogatás az államtól származik és állami forrásból ered.....	987
2.1.2. A támogatás fogalma .....	993
2.1.2.1. A piactgazdasági szereplő elve .....	994

2.1.2.2. Az általános gazdasági érdekű szolgáltatások működésével megbízott vállalkozások veszteségének ellentételezését szolgáló támogatások .....	999
2.1.3. A szelektivitás követelménye .....	1004
2.1.3.1. Földrajzi szelektivitás.....	1006
2.1.3.2. A tárgyi szelektivitás .....	1008
2.1.4. A verseny torzítása és a kereskedelemre gyakorolt hatása.....	1009
2.2. A megengedhető állami támogatások .....	1011
2.2.1. Az általános csoportmentesítő rendelet (rövidítve GBER) .....	1015
2.2.1.1. Regionális támogatások .....	1017
2.2.1.2. Kkv-k részére nyújtott beruházási és foglalkoztatási támogatás .....	1019
2.2.1.3. Környezetvédelmi támogatások .....	1019
2.2.1.4. Képzési támogatások.....	1020
2.2.1.5. Egyéb támogatások .....	1021
2.2.2. A nehéz helyzetben lévő vállalkozások megmentéséhez és szerkezetátalakításához nyújtott támogatások.....	1021
2.2.3. Ágazati támogatások .....	1023
2.2.4. A magyar derogációk.....	1024
2.3. Eljárásjog.....	1025
2.3.1. Az Európai Bizottság eljárása.....	1025
2.3.1.1. A bejelentett támogatásokra vonatkozó eljárás .....	1026
2.3.1.2. A jogellenes állami támogatásokkal kapcsolatos eljárás .....	1029
2.3.1.3. A létező támogatási programokra vonatkozó eljárás .....	1032
2.3.2. Bírósági felülvizsgálat.....	1034
2.3.3. Az állami támogatásokra vonatkozó uniós szabályok alkalmazása a nemzeti bíróságokon .....	1037
2.4. Az állami támogatási jog jelentősége és modernizációja .....	1042
2.5. Magyar vonatkozások.....	1043
Jogesetmutató.....	1049
Tárgymutató.....	1091
Irodalomjegyzék .....	1107